

TEMA 5. A POESÍA ENTRE 1936 E 1976: A XERACIÓN DO 36, A

PROMOCIÓN DE ENLACE, A XERACIÓN DAS FESTAS MINERVAIS.

1936 puxo fin a unha das etapas máis brillantes da nosa historia, **pasándose da aprobación do Estatuto de Autonomía de Galicia á prohibición do idioma**. A aparición da **censura**, a **anulación de calquera proxecto democrático**, a **represión** marcan o franquismo, e son factores determinantes que explican a diferenza xurdida entre a **literatura do exilio** e a **literatura de posguerra** en Galicia.

Así a **literatura do exilio** caracterízase polo **predominio da poesía social** (baseada na experiencia da guerra), da **poesía intimista** (coa saudade pola tema e pola infancia truncada como temas centrais), polo pulo das **características vangardistas** no estilo (coa influencia do hilozoísmo e prosaísmo), e a **creación de plataformas editoriais**, mediante as cales todo isto é posible.

Desde finais da década dos 40 sucédense unha serie de feitos que indican unha **certa recuperación**: en 1947 publícase **Cómaros verdes**, de Aquilino Iglesia Alvariño; aparece a **colección de poesía Benito Soto**, dirixida por Celso Emilio Ferreiro; créase a **editorial Galaxia** en 1950 ou outras **empresas editoriais como Bibliófilos Gallegos**; publícase o **suplemento cultural do diario La Noche**, con atención privilexiada á cultura galega. Nesta época conflúen no panorama literario **tres xeracións de poetas**: **Xeración do 36**, **Promoción de Enlace** e **Xeración das Festas Minervais**. Estes autores cultivan diversas **liñas poéticas** entre as que destacamos: a **liña continuadora vangardista** (especialmente o neotrobadorismo), a **poesía existencial**, a **intimista** e a **culturalista**.

1. A XERACIÓN DO 36.

Os **poetas nados entre 1910 e 1920** eran mozos cando estalou a guerra, supoñendo unha experiencia traumática para eles. Entre eles atopamos **diferentes tendencias poéticas**, entre as que destacan: a **poesía neotrobadoresca** (*Seitura* de Bouza Brey, *Dona de corpo delgado* de Cunqueiro, e *Cancioneiro de Monfero* de Álvarez Blázquez); a **poesía ruralista e paisaxística** con pegadas hilozoístas (*Cómaros verdes* de Aquilino Iglesias Alvariño); a **poesía existencial e relixiosa** (Díaz Castro); o **intimismo** de María Mariño; e, por último, de maneira tardía, o **socialrealismo** (*Longa noite de pedra* de Celso Emilio Ferreiro).

🔗 **Aquilino Iglesias Alvariño** (1909-61): destaca na **temática paisaxística**, con raíces no **hilozoísmo** e no **paisaxismo** de Noriega Varela. A **saudade, o paso do tempo e a morte** son os temas principais. No aspecto formal destaca o **clasicismo** dos versos (soneto). Entre as súas obras destacan: *Cómaros verdes* (1º libro poético publicado na posguerra), *Señardá*, *Lanzá de soedá*.

🔗 **Cunqueiro**: comeza escribindo na preguerra con *Mar ao norde* (1932), *Poema do si e non* (1933) e *Cantiga nova que se chama riveira* (1933), para seguir na posguerra con *Dona de corpo delgado* (**poemas neotrobadoristas e homenaxes a poetas franceses**) e *Herba de aquí e acolá* (**poesía culturalista onde recrea personaxes históricos e mitos literarios** con outros melancólicos e existenciais).

📖 **Celso Emilio Ferreiro** (1912 - 1979) é un dos poetas máis destacados e o **máximo representante da poesía social**. O compromiso cos máis desfavorecidos e co galeguismo **lévao a participar na guerra**, o que o marcará enormemente na súa poesía, sobre todo tras a súa **experiencia no cárcere**. En 1966 emigra a Venezuela, sentido unha enorme decepción. **Entre as súas obras destacan: O soño sulagado** (1954), caracterizado polo **intimismo e a crítica social**, no que desenvolve os **problemas de Galicia, o paso do tempo, a saudade pola infancia, a soidade, e a morte**; **Longa noite de pedra** (1962), obra que o consagra como **poeta social**, con temas como **denuncia da opresión, da explotación dos traballadores, o imperialismo, a ameaza nuclear ou o racismo**, sen renunciar por iso á poesía intimista; **Viaxe ao país dos ananos** e **Cantigas de escarnio e maldecir** son froito da **experiencia venezolana** e ofrecen unha **imaxe degradada da emigración**; e, por último, **Paco Pixiñas** e **Onde o mundo se chama Celanova** son outras das súas obras coñecidas, estando presente nesta última a figura de **Moraima**, a súa muller e **destinataria do feixe de poemas amorosos**.

📖 **Díaz Castro**: publicou ***Nimbos*** (1961), **poesía transcendental** que trata temas como **o amor, a natureza, o tempo e a morte**. Nesta obra sobresaí o **tema relixioso**, **relacionando a Deus coa eternidade**. É autor do **poema “Penélope”**, identificando Galicia coa dona de Ulises, paralizada nunha eterna espera.

✎ **Carballo Calero:** publica **varios poemarios que se recompilaron** en dous volumes: *Pretérito imperfecto* (1980), que reúne poemas escritos ata 1961, e *Futuro condicional* (1982) –recompilación posteriormente. En moitos deles **reflicte o existencialismo a través do culturalismo**, incluíndo **referencias clásicas e míticas**.

✎ **María Mariño:** escribe *Palabra no tempo* (1963) e *Verba que comenza* (1966). Os seus **poemarios son intimistas: relación do eu coa natureza, o paso do tempo, a premonición da morte...** cun gran manexo da linguaxe e do versolibrismo.

2. A PROMOCIÓN DE ENLACE.

Son **poetas nados entre 1920 - 1930**. O seu acceso á cultura prodúcese nos **anos 40** e está marcado pola **censura**. **Carecen de información sobre a literatura galega de preguerra** e por iso nos seus inicios adoptan o castelán. Son **poetas como Antón Tovar, Luz Pozo Garza ou Manuel Cuña Novás**.

✎ **Antón Tovar:** poeta **máis intimista que social**. Escribe continuamente **sobre o sentido da vida e da morte**. A súa obra posúe en **ton intimista e confesional**, aínda que tamén recibiu algunha pegada do **socialrealismo**, sobre todo na **década dos 60**. Publica *Arredores*, *Non*, e *O vento no teu colo*.

🔗 **Luz Pozo:** poeta intimista e vitalista, cunha importante **influencia da musicalidade** na súa obra, escribe ***O paxaro na boca***, que ten como **tema fundamental o amor desde unha perspectiva amorosa e sensual**. En **libros posteriores, o amor é tratado desde a melancolía**, predominando nos seus versos a saudade, a angustia e o **centrándose na reflexión sobre o destino trágico da vida humana** (*Verbas derradeiras*, *Concerto de outono*). Esta saudade aumenta nos últimos libros (*Códice calixtino* e *Prometo a flor de loto*), onde **xoga coas luces e sombras** recorrendo á **memoria e ao pasado vivido**.

🔗 **Cuña Novás:** O seu poemario *Fabulario Novo* é o precedente da **Escola da Tebra**, que se basea en **temas como: a soidade como esencia do ser humano, os conflitos persoais co mundo, o pesimismo e a angustia de vivir**. De aí que neste poemario sexan recorrentes as tebras, o terror e o desacougo.

3. A XERACIÓN DAS FESTAS MINERVAIS.

Denomínase así porque **os seus integrantes recuperaron estes certames poéticos e nela incluimos autores nados entre 1930 - 1940**. Estes autores **están influenciados por correntes literarias estranxeiras, así como pola cultura do jazz, do rock e polo movemento de liberación social coñecido como a *Beat generation*** (liberdade sexual, vida errante, consumo de drogas e alcol...). Este contexto foi idóneo para producirse unha **renovación da poesía e da narrativa** (Nova Narrativa).

Podemos diferenciar **diferentes liñas**:

- ✂ **A Escola de Tebra**: liña poética seguida nos seus inicios, e caracterizada por unha adaptación do surrealismo ao espazo galego, e a presenza do existencialismo (angustia e pesimismo). Destacan Manuel María, Ramón Lourenzo ou Ferrín.
- ✂ **Neotrobadorismo**:
- ✂ **O realismo coloquial**: foxe da linguaxe poética tradicional e abre o camiño á poesía social-realista. Destaca Manuel María con *Documentos persoais* (1958).
- ✂ **O socialrealismo**: poesía de loita contra as inxustizas, contra a guerra e a falta de liberdades. Representa a **tendencia poética de maior éxito nos anos 60 e 70**.

Os autores desta xeración poden clasificarse en **dous grupos**:

- ✂ **Grupo compostelán**: publicando moitos deles na colección Illa Nova, como Xohana Torres ou Franco Grande.
- ✂ **Grupo Brais Pinto**: poetas **partidarios dun nacionalismo marxista na liña de Castelao**, destacando a figuras como Ferrín, ou Bernardino Graña.

👉 **Ferrín** (Ourense, 1938): **Voce na néboa** é a súa primeira obra. Os temas son o sentido da vida, a morte e Galicia nas súas reivindicacións sociais. **Con pólvora e magnolias** (1975) **revoluciona a poesía**, caracterizándose o poemario polo culturalismo, o simbolismo, a forte renovación estilística, a mestura da poesía política (a pólvora) co lirismo intimista (amor e morte) e a estética vangardista. Nesta mesma liña formalista, experimental e culturalista, Ferrín **publicará obras como O fin dun canto (1982), Estirpe (1994) e Contramaquieiro (2005).**

↳ [Manuel María](#) (1929-2004): con *Muiñeiro de brétemas* e *Morrendo a cada intre* inaugura e consolida a Escola da Tebra. Desde esa posición existencialista evoluciona cara ao paisaxismo na súa obra *Terra Chá*, na que describe a paisaxe da súa terra natal.

↳ [Uxío Novoneyra](#) (1930 - 1999) Céntrase na paisaxe do Courel, onde naceu, e a vivencia dese entorno nas diferentes estacións. Ademais do paisaxismo, a vea social e intimista están presentes. Novoneyra: A poesía de Novoneyra temos que inserila na corrente paisaxística centrada na montaña do Courel, que vén de Noriega Varela, Aquilino Iglesias Alvariño e Manuel María, pero enriquecida cun ton existencialista, xa que aparece o home en soidade ante a natureza o cal se entrega á reflexión sobre a vida e a morte. Destacan obras como: *Os eidos. Libro do Courel* (1955), *Muller pra lonxe* e *Do Courel a Compostela*.

↳ [Bernardino Graña](#) (Cangas, 1932): é o poeta do sufrimento existencial que caracteriza a Escola da Tebra (as tebras da alma). *Poema do home que quixo vivir* e *Non vexo Vigo nin Cangas* son dúas das súas obras. En *Profecía do mar* (1966), rompe co pesimismo do libro anterior e adopta unha actitude vitalista do home e do universo. Obras máis recentes son *Se o noso amor e os peixes* ou *Sen sombra e sen amor*.

↪ **Xohana Torres** (Santiago, 1931): iníciase na poesía con *Do sulco*, á que seguirá *Estacións ao mar*. **O intimismo e o paisaxismo** son trazos da súa poesía, na que trata **temas como o amor, a soidade, a morte e o tempo**. Na súa poesía amosa un **dominio profundo do ritmo, da musicalidade e dos paradoxos**.

↪ **Avilés de Taramancos** (Noia, 1935 - 1992) *A frauta e o qaramelo*, e *As moradiñas do vento*, foron escritas antes de emigrar. Durante a súa estadía en Colombia publica outros títulos como *O tempo no espello*, *Cantos caucanos*, ou *As torres no ar*. A súa poesía caracterízase polo **clasicismo formal** (soneto), **o vitalismo e a sensualidade**, e entre os **temas destacan a infancia, a terra perdida, o amor, e a unión entre a natureza e a patria**.

↪ **López Casanova**: as súas obras dos 60 mostran unha **visión desesperada do mundo** e reflicten unha **preocupación obsesiva por recuperar a infancia**, próxima á **Escola de Tebra** (*Palabras de honor*); porén a partir dos 70, convértese nun dos **renovadores da poesía xunto con Ferrín, combinando estrofas clásicas co versolibrismo e temática tan heteroxénea como a metaliteratura, a morte e o exilio** (*Mesteres*).